

SAMHÄLLS-
VETENSKAPLIGA
FAKULTETEN

REMISSYTTRANDE

Diarienummer V 2025/1065

Datum 2025-05-21

Rektor

Dekan

Yttrande för remissen: Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt (SOU 2025:31)

Ju2025/00838

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerade remiss, avger följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av Sima Wolgast, lektor och forskare vid Institutionen för psykologi, Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Sammanfattning

Samhällsvetenskapliga fakulteten avstyrker förslaget att i grunden avskaffa möjligheten till permanent uppehållstillstånd (PUT) för vissa grupper, och uttrycker allvarlig oro för de psykiska, psykosociala och samhälleliga konsekvenser som detta kan medföra. Bedömningen vilar på välgrundad forskning och erfarenhet från både psykologisk praktik och migrationsrelaterade studier.

Förslaget att utmönstra möjligheten till permanent uppehållstillstånd för stora grupper av skyddsbehövande saknar psykologisk och social hållbarhet. Det riskerar att förvärra psykisk ohälsa, försvåra integration och leda till social splittring. Istället för att införa fler hinder, bör migrationspolitiken bygga på evidens, långsiktighet och respekt för mänskliga rättigheter. Samhällsvetenskapliga fakulteten förordar därför att förslaget om utmönstring av PUT inte genomförs i sin nuvarande form.

Bakgrundsinformation

Psykisk ohälsa till följd av långvarig osäkerhet

Ett återkommande tema i migrationens psykologi är att existentiell och juridisk osäkerhet är en stark riskfaktor för psykisk ohälsa. Att leva med ett tillfälligt uppehållstillstånd innebär att individen befinner sig i ett tillstånd av limbo, där framtiden ständigt är villkorad. Detta undergräver känslan av trygghet, kontroll och förutsägbarhet – faktorer som är grundläggande för psykiskt välbefinnande (Miller & Rasmussen, 2017; Silove, Ventevogel & Rees, 2017).

Även betänkandet konstaterar att en längre tidsbegränsad vistelse, i kombination med en avlägsen möjlighet till medborgarskap, "kan utgöra viss risk för negativa hälsoeffekter" och att utrikes födda generellt uppvisar en högre förekomst av psykisk ohälsa (SOU 2025:31, s. 246–247).

Barn drabbas särskilt hårt

Barn är särskilt sårbara för långvarig osäkerhet kring uppehållstillstånd. Studier visar att barn i limbo ofta uppvisar ökad förekomst av depression, ångest och posttraumatiska symptom (Sirin & Rogers-Sirin, 2015; Fazel, Reed, Panter-Brick & Stein, 2012). Utredningen refererar till denna problematik, men utan att ta tillräcklig hänsyn till den långsiktiga psykologiska påverkan som uteblivna PUT-beslut innebär för barn och unga (SOU 2025:31, s. 252).

En kvalitativ studie av Lind, Hansen och Khoury (2023) visar att unga vuxna med tillfälliga tillstånd i Sverige har svårt att bygga framtidstro, etablera en stabil identitet och känna sig delaktiga i samhället. Osäkerheten kring fortsatt vistelse i landet försvårar utbildning, relationer och psykisk återhämtning efter flykt (Lind, Hansen & Khoury, 2023).

Etablering och integration hämmas

Från ett psykologiskt perspektiv är känslan av tillhörighet central för integration. När framtiden är oviss tenderar individer att skjuta upp investeringar i språkinlärning, arbete, utbildning och socialt nätverkande – beteenden som annars främjas av stabila och långsiktiga förhållanden (Ager & Strang, 2008). Permanent uppehållstillstånd fungerar som en psykologisk grundplatta för tillit, motivation och framtidsplanering.

Utredningen förutsätter att etablering kan ske även under tillfälliga villkor, men motsägelsefullt nog påpekas också att individer kan behöva förlänga sina tillstånd flera gånger innan de ens kan ansöka om medborgarskap, vilket "kan utgöra viss risk för negativa hälsoeffekter" (SOU 2025:31, s. 247).

Strukturella konsekvenser: social fragmentering och ojämlikhet

Att skapa ett samhälle där vissa invånare är permanenta medan andra är tillfälliga innebär en institutionalisering av ojämlikhet. Forskning visar att denna typ av "prekära legaliteter" riskerar att förstärka social exkludering, misstänksamhet, och känslan av att inte höra till – både för individen och majoritetssamhället (Menjívar & Abrego, 2012). I praktiken kan detta innebära ökad segregation och minskad samhällelig sammanhållning.

Forskning och internationella rekommendationer

Flera internationella organisationer, däribland UNHCR (2020), betonar vikten av att flyktingar ges tillgång till långsiktiga lösningar såsom PUT eller medborgarskap. Tillfälliga tillstånd som kräver upprepade förnyelser skapar en ohållbar psykosocial situation. Svensk och internationell forskning stödjer detta: stabila legala förutsättningar ökar möjligheten till psykisk återhämtning, integration och aktivt samhällsdeltagande (Nickerson et al., 2019; Lind et al., 2023).

Referenser

- Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166–191. <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>
- Fazel, M., Reed, R. V., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: Risk and protective factors. *The Lancet*, 379(9812), 266–282. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(11\)60051-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(11)60051-2)
- Lind, J., Hansen, M., & Khoury, L. (2023). *The impact of temporary residence permits on young refugees' abilities to build a life in Sweden*. Malmö universitet: MIM Working Paper Series.
- Menjívar, C., & Abrego, L. J. (2012). Legal violence: Immigration law and the lives of Central American immigrants. *American Journal of Sociology*, 117(5), 1380–1421. <https://doi.org/10.1086/663575>
- Miller, K. E., & Rasmussen, A. (2017). The mental health of civilians displaced by armed conflict: An ecological model of refugee distress. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 26(2), 129–138. <https://doi.org/10.1017/S2045796016000172>
- Nickerson, A., Bryant, R. A., Schnyder, U., Schick, M., Mueller, J., & Morina, N. (2019). Emotion dysregulation mediates the relationship between trauma exposure, post-migration living difficulties and psychological outcomes in refugees. *Journal of Affective Disorders*, 253, 47–54. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.04.020>

- Silove, D., Ventevogel, P., & Rees, S. (2017). The contemporary refugee crisis: An overview of mental health challenges. *World Psychiatry, 16*(2), 130–139. <https://doi.org/10.1002/wps.20438>
- Sirin, S. R., & Rogers-Sirin, L. (2015). The educational and mental health needs of Syrian refugee children. *Washington, DC: Migration Policy Institute.*
- UNHCR. (2020). *Legal considerations regarding access to territory for persons in need of international protection in the context of the COVID-19 response.* Genève: UNHCR.